

PATRIMONI NATURAL SES SALINES

SES SALINES D'EIVISSA I FORMENTERA

Ses Salines constitueixen un exemple de la riquesa de la biodiversitat mediterrània. Com a espai natural de més de 2.000 hectàrees, engloba un conjunt d'hàbitats terrestres i marins amb valors ecològics, paisatgístics, històrics i culturals del primer ordre a escala internacional. Aquesta comunitat d'hàbitats distints forma el conjunt d'ecosistemes conegut com ses Salines.

Efectivament, a ses Salines podem trobar pràcticament la totalitat dels sistemes naturals que existeixen a les Pitiüses. Aquesta heterogeneïtat permet la presència d'un gran nombre d'espècies, tant vegetals com animals, i la seua importància ha estat reconeguda internacionalment.

Ses Salines contenen amb diverses figures de protecció:

- És Zona d'Especial Protecció d'Aus (ZEPA)
- És Àrea Natural d'Especial Interès (ANEI) de la Llei d'Espais Naturals (LEN) del Govern Balear
- En 1993 la zona humida va ser inclosa en les llistes de zones humides de RAMSAR
- En 1995 ses Salines va ser declarada RESERVA NATURAL pel Govern Espanyol
- En 1999 les praderies entre Eivissa i Formentera són PATRIMONI DE LA HUMANITAT de la UNESCO.
- Està inclosa dintre de la XARXA NATURA 2000 de la Unió Europea. En 2001, va rebre la protecció legal de PARC NATURAL pel Govern Balear

LES ZONES HUMIDES

A causa de la seua localització entre la costa ibèrica i la d'Àfrica, les zones humides de ses Salines tenen una especial importància per a les aus, sent un punt de repòs en els seus viatges migratoris. És un paradís per als ornitòlegs per la seua riquesa ornitològica. Hi ha una població permanent de flamencs (*Phoenicopterus ruber*), durant tot l'any.

Destaquen la nidificació de tres espècies de limícoles: el picaplatges petit (*Charadrius dubius*) i el picaplatges cama negra (*Charadrius alexandrinus*), i el xerraire (*Himantopus himantopus*). També crien a la zona la polla d'aigua (*Gallinula chloropus*), i un ànec, l'àneca blanca (*Tadorna tadorna*). També hi ha anàtides, agrons, garsetes, limícoles i l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*). També són freqüents a ses Salines altres rapinyaires com el pilot d'àdenes (*Circus aeruginosus*), el falcó (*Falco peregrinus*) i el xoriguer (*Falco tinnunculus*) que cria a la zona.

Les zones humides i llacunes litorals s'inunden periòdicament i presenten una alta concentració de sals, condicionant la vegetació. El terreny es troba cobert per una sèrie d'espècies vegetals molt adaptades a aquestes dures condicions, com la salicornia, els joncs i les saladines (*Limonium* sp.), algunes d'elles endèmiques.

PENYA-SEGATS I ILLOTS

Al freu que separa Eivissa i Formentera, apareix un rosari de petits illots amb comunitats vegetals molt interessants com les saladines (*Limonium* sp.) endèmiques de gran valor botànic.

A aquests illots apareixen comunitats vegetals molt interessants. S'han descrit fins 14 subespècies diferents de sargantanes, a més d'espècies endèmiques de coleòpters i gasteròpodes. Cal destacar la presència de colònies d'aus marines, com la gavina del bec roig (*Larus audouinii*), exclusiva del Mediterrani.

LA FRANJA COSTANERA

A la franja costanera es troben extensions de pineda barrejada amb savines típiques de les Pitiüses, amb un sotabosc ric en espècies arbustives (romaní, mata, estepes, cepell...) i on són presents algunes importants endemismes com la ginesta d'Eivissa (*Genista dorycnifolia*), així com diverses espècies d'orquídies. A l'interior de aquests boscos viu la geneta.

SISTEMES DUNARS, PLATGES D'ARENA I CÒDOLS

A ses Salines trobam, tant a Eivissa com a Formentera, llargues platges que atreuen per la seua bellesa milers de visitants cada any: és Cavallet, Trinxà i ses Illetes. En aquest sentit s'ha de destacar el sistema dunar de s'Espalmador, possiblement el millor conservat del mediterrani occidental.

Els ecosistemes dunars són caracteritzats per la seua fragilitat i alt valor ecològic. La seua formació i conservació estan íntimament lligades a l'ecosistema marí i a la franja litoral. Als arenals hi trobem espècies molt especialitzades com el borró (*Ammophila arenaria*), el lliri de platja (*Pancreatium maritimum*) o el card de platja (*Eryngium maritimum*) o espècies endèmiques com el "molinet" (*Silene cambessedesii*) o invertebrats endèmics com l'escarabat (*Pimelia elevata*). A les dunes fixes hi trobem formacions de savinars especialment ben conservades.

Les praderies de *Posidonia oceanica*, planta endèmica a la mar Mediterrània, són especialment ben conservades a les nostres illes. La posidònia té un paper fonamental en la conservació i protecció de les platges, formant esculls marins paral·lels a la costa, que s'eleven fins a 1,50 a 2,00 metres d'altura, de tal manera que es crea una escullera natural que atenua l'acció de l'onatge. A les platges, les fulles mortes formen barreres naturals contra els efectes de l'erosió causada pels temporals d'hivern.

EL MEDI MARÍ

La mar Mediterrània és una mar molt pobra en nutrients i les praderies de posidònia són molt importants en aquest aspecte. La posidònia fabrica gran quantitat de matèria orgànica, conté nombroses espècies marines, i actua com a lloc de reproducció i guarderia d'alevins.

La biodiversitat de les praderies és molt elevada i segon el llibre **LA POSIDÒNIA - UN BOSC SUBMERGIT**, autor Manu San Fèlix, més de 100 espècies viuen lligades a la posidònia: 24 espècies d'alga; foraminífers; esponges; cnidaris; mol·luscs; poliquets, crustacis i briozous. Es troben amb freqüència el cavall marí; (*Hippocampus* sp.); gall (*Zeus faber*); la salpa (*Sarpa salpa*); el cnidari (*Alicia mirabilis*); el nudibranchi (*Flabelina* sp.); l'esparid (*Pagrus auriga*) i el cranc ermità (*Dardanus* sp). En les aigües de la costa també es troben moltes espècies de dofí, com el mular (*Tursiops truncatus*) i [la tortuga marina \(*Caretta caretta*\)](#).

La posidònia depuració i oxigenació les aigües costaneres, produint aigües de gran qualitat i transparència. La seua gran importància és reconeguda ja que les prades estan incloses en la directiva HABITATS de la Unió Europea com hàbitat prioritari protegit. Les praderies entre Eivissa i Formentera estan especialment ben conservades i han rebut la categoria de **PATRIMONI DE LA HUMANITAT** per la **UNESCO**.

HISTÒRIA D'UNA REIVINDICACIÓ POPULAR

L'any 1972 les institucions franquistes aprovaren el Pla Provincial de les Balears, que contemplava com a edificable gran part de ses Salines. Un any després, l'Ajuntament de Sant Josep aprovà el seu Pla general d'ordenació que permetia edificar unes 20.000 places turístiques a l'àrea. Davant l'amenaça de la seua aprovació definitiva, el 1977 va sorgir un moviment de defensa de ses Salines impulsat pel Institut d'Estudis Eivissencs, que organitzà multitudinaris actes de reivindicació. Finalment, el Pla General no es va aprovar. La pressió popular va aconseguir el seu objectiu.

LA BATALLA COMENÇA

No obstant això, la batalla només havia començat. El 1985 el Parlament de les Illes Balears rebutjà la protecció integral de la zona, encara que es declarà els estanys àrees naturals d'especial interès. Mentrestant, l'Ajuntament de Sant Josep, governat pel Partit Popular aprovava Normes subsidiàries que permetien 3 noves urbanitzacions a ses Salines i el mateix any (1986) es va començar la construcció d'una macro-urbanització, propietat de Matutes, que ocupava 300.000 metres de l'últim tram de Platja d'en Bossa. Les protestes es van intensificar amb concentracions i una recollida de signatures en defensa de SAL ROSSA.

LES AMENACES CONTINUEN

El gener de 1990, el Parlament de les Illes Balears va ultimar la delimitació de les zones a incloure en la Llei d'espais naturals. Però van deixar fora les zones muntanyoses de ses Salines, permetent també 2 urbanitzacions, les mateixes previstes en les Normes subsidiàries de l'Ajuntament de Sant Josep.

SALVEM SES SALINES

Davant aquesta amenaça es va crear una coordinadora, *SALVEM SES SALINES, formada per 60 organitzacions, que va organitzar nombrosos actes de protesta, tant per la protecció d'aquest espai. La polèmica va arribar a grans proporcions quan el Govern de les Illes Balears, Gabriel Cañellas, va admetre en un Ple del Govern que ell i la seua esposa participaven activament en la promotora que volia desenvolupar a ses Salines. Però la pressió popular va guanyar la batalla el 1991 quan el Parlament de les Illes Balears va aprovar la Llei d'espais naturals que va incloure les àrees muntanyenques des Corb Marí i es Salines.

La pressió va arribar l'any després quan la coalició PP/UM va aconseguir reduir la seua superfície amb una reforma de la Llei d'espais naturals, reduint la parcel·la mínima a les àrees d'interès especial a les Pitiüses, que va passar de 200.000 m² a Eivissa a 30.000 m².

Les sol·licituds presentades a la Unió Europea van començar a tenir els resultats esperats. El Govern central va decidir incloure els estanys en el Conveni de Ramsar, i el 1995 la proposta de creació d'una Reserva Natural va ser acceptada pel Congrés.

SES SALINES PROTEGIDES ... ?

Per primera vegada en dècades, ses Salines quedaven legalment protegides, ja que presentava un recurs d'inconstitucionalitat, argumentant que la declaració de parcs i reserves naturals eren competències de les comunitats autònomes, no del Govern central. El President del Govern de les Illes Balears, Jaume Matas, no va tenir interès a declarar l'espai natural i els anys varen anar passant fins que el 1999 el panorama polític de les Illes canviava totalment. El Partit Popular va ser substituït pel Pacte Progressista (una aliança de tots els partits de l'esquerra).

SES SALINES ÉS PARC NATURAL

El desembre de 2001, el Parlament de les Illes Balears va aprovar la Llei de parcs naturals, i pocs mesos després, el Pla d'ordenació de recursos naturals (PORN). Així, quan arribà la sentència del Tribunal Suprem, 7 anys després de la discutida aprovació de la Reserva Natural, ses Salines comptava amb una protecció legal, posant fi a una llarga història de reivindicació popular.

FI DE LA BATALLA.... ?

La batalla legal sembla haver acabat, però les amenaces segueixen: abocadors i construccions clandestines, obres de modernització de la indústria salinera i sobretot una massiva pressió humana durant la temporada turística. La gestió ha començat però requereix la plena col·laboració de l'Ajuntament de Sant Josep, el Consell Insular i el Govern de les Illes Balears, que té les competències per aconseguir resultats eficaços. Una vigilància contínua per part de la societat civil serà la millor manera de garantir la protecció real d'aquest espai valuós.

